

Bemidbar (Num. 1 - 4:20)

6 Sievan, Sjavoe'ot - Pinksteren

Num. 1: 1-4

Thema: In (en uit) de woestijn

Inleiding

'Numeri' noemen wij het boek dat vanaf gisteren in de synagoge aan de orde is: nummers, getallen. In het Hebreeuws heeft het een spannender naam: Bemidbar. En zo heet ook de eerste sidra uit dit boek: Bemidbar – in de woestijn.

Op de 1^e dag na Pesach, de uittocht uit Egypte, kwam Israel in de woestijn. Daar begon een tocht van zeven weken. En na 49 dagen, op de 50e dag, op 6 Sievan, was het doel van de reis bereikt: de Sinai. Op die pinksterdag ontving Israel uit den hoge in wind en vuur de Tora, het Woord om bij te leven.

In alle tijden heeft het volk die reis van Pesach naar Pinksteren, naar Sjavoeot, het (zeven-)Wekenfeest, herdacht; 'atsèrèt' – 'afsluiting' wordt deze dag ook wel genoemd: de afsluiting van Pesach. Nu pas wordt Pasen afgesloten. Want nu wordt om zo te zeggen de bruid eindelijk in de armen van de bruidegom genomen, het eeuwige Sinai-verbond gesloten.

Die reis herdacht men ook op het ritme van de natuur. Direct de eerste dag na Pasen werd jaarlijks de 1^e schoof van de gersteoogst in de tempel gebracht; en op de Pinksterdag bracht men de eerste twee *broden* van de tarweoogst voor het aangezicht van God. God zorgt uiteindelijk goed voor zijn bruid in het land van melk en honing.

Het hele boek Ruth beweegt zich op dat ritme van gersteoogst naar tarweoogst, van ballingschap en dood richting vrijheid en leven in een doen naar de Tora. Ruth is dan ook geschreven als de feestrol voor Pinksteren in Joodse kring, en is vol van de symboliek. We komen er straks nog wel even op – in de eerste dienst vanmorgen stond het centraal.

We lezen nu eerst als aanvang woorden uit Num. 1:1: 'En de Eeuwige sprak tot Mozes in de woestijn...'; en een tekst uit de Haftara (zo heet de profetenlezing) bij Bemidbar, Hosea 2, en horen daarin de stem van de bruidegom – de stem van de Ruach, de Geest van God, tot zijn volk op aarde:

'Daarom zal ik haar meelokken naar de woestijn

en dan tot haar hart spreken. [...]

En zij zal mijn liefde beantwoorden

als in de tijd van haar jeugd,

als op de dag dat ze wegtrok uit Egypte.'

(Hosea 2:16,17b)

Om te beginnen deze Joodse midrash bij Num. 1:1 die gelijk de toon zet op deze pinksterdag:

De Eeuwige sprak tot Mozes in de woestijn van Sinai – Waarom in de *woestijn* van Sinai? Antwoord: De Tora werd gegeven door middel van drie elementen: vuur, water en woestijn. Waar horen we van vuur? De berg Sinai stond geheel in rook (Ex 19:18). Waar horen we van water? Water stortte uit de hemel toen God verscheen, de de Heerser van de Sinai (Ps 68:9; Richt 5:4). Waar van woestijn? De Eeuwige sprak tot Mozes in de woestijn.

En waarom gegeven door middel van deze drie elementen?

Antwoord: Omdat die alle *vrij verkrijgbaar* zijn voor iedereen in de wereld. Zo ook zijn de woorden van de Tora vrij verkrijgbaar, zoals gezegd is: O al gj dorstigen, komt tot de wateren (Jes. 55:1)! (einde midrash).

Numeri. Het moet een magnifiek gezicht zijn geweest, elke keer als het volk opbrak. Meer dan 600.000 mensen van wie ieder wist wat hij moest doen. De Sidra van vandaag vertelt dat de Levieten zich bekommerden om de tabernakel en alles wat daarbij hoorde; en natuurlijk over de ark, de Woning (met hoofdletter). Dat alles met grote zorgvuldigheid en heilige eerbied. Daar omheen, voor en achter en aan weerskanten van de Woning, vier vendels: het vendel van Juda met drie stammen, het vendel van Efraïm met drie stammen, het vendel van Ruben met drie stammen en het vendel van Dan met drie stammen. Elk vendel heeft zijn eigen plek ten opzichte van de Woning; een plek die soms weer verschilt, afhankelijk van of men op mars gaat of dat men zich legert. De vendels dragen hun eigen banieren, in de kleuren van de betreffende stammen; volgens sommige Joodse bronnen ook nog met een eigen symbool en spreuk; voor Juda bijvoorbeeld een leeuw en de spreuk 'Sta op Eeuwige en uw haters zullen van U vluchten'. In de eerste Sidra van Bemidbar worden de aantallen van de verschillende vendels precies vastgesteld; we horen de getallen. Uiteraard wordt er geteld overeenkomstig het Woord van God, want we hebben het er al eerder (bij Exodus 30) over gehad hoe link het is om 'zo maar' mensen te tellen, buiten God om. In deze Sidra kunt u ook lezen hoe de eerstgeborenen worden gelost, vrijgekocht, en hoe in hun plaats in het vervolg de Levieten in en rond de tabernakel dienst doen. Zo trekt de Woning Gods door de woestijn, aan vier zijden omgeven door Gods legioenen, op weg naar het beloofde land. Wat een gezicht; daar gaan de stammen waar de Psalmen van zingen, op naar Sion!

Maar daarmee zijn we dus al na Pinksteren; na die allereerste en geduchte pinksterdag, 50^e dag na Pesach, in de woestijn. En daar willen we op deze 6^e Sivan, nu dit jaar ook het Joodse pinksteren samenvalt met het christelijk pinksteren, toch vooral even bij stil staan. Ik citeer uit diverse Joodse bronnen wat hierover wordt gezegd.

Een vraag die steeds terugkomt is: waarom werd de Tora pas na de uittocht uit Egypte aan Israel geopenbaard en niet bijvoorbeeld al aan Adam of Noach gegeven? Omdat de Tora niet voor een enkeling bestemd is, maar voor een heel volk dat vanuit lijden en ballingschap tot een hechte gemeenschap is samengesmeed. Ja maar, luidt dan de volgende vraag, waarom dan niet gelijk na de uittocht, waarom pas op de 50^e dag? En dan volgt dat prachtige antwoord: je moet je hart toch gereed kunnen maken als je een grootse ontmoeting te wachten staat! Ja, direct na Pesach begint de zg omertelling, de telling van de schoven en daarmee het tellen van de dagen, weken. Als een kind dat op z'n

vingertjes de dagen probeert te tellen wanneer vader thuiskomt, of als een bruid die elke dag een centimeter afknipt van een meetlint op weg naar haar trouwdag; het is een tellen vol verlangen. Vanuit het Pesachfeest trekken ahw Joden van alle generaties weg uit Egypte, maken in gedachten weer de gang van hun voorouders, in afwachting van het vreugdevolle moment dat zij hun Bevrijder aan de voet van Sinaï zullen ontmoeten. Daarvoor zijn zij immers op weg gegaan, om Gods verlossende woord in ontvangst te nemen! Als een bruid die de dag van haar bruiloft nauwelijks kan afwachten, telt de gemeenschap de dagen af die haar nog scheiden van de ontmoeting met haar Geliefde. De Joodse gemeenschap kan vanaf Pasen nauwelijks de dag afwachten dat de Eeuwige zijn bruid Israel aan de voet van de Sinaï de huwelijksakte zal aanbieden. Hen was immers via Mozes dat verbondswoord beloofd: Wanneer je het volk uit Egypte hebt doen wegtrekken, zullen jullie God op deze berg dienen (Ex 3:12). Israel telt uit vurige liefde elke dag en zegt: Zie, de eerste dag is voorbij, de tweede dag is voorbij... En zo gaat het alle dagen, want het lijkt in hun ogen een lange tijd, vanwege hun grote liefde voor de zaak Gods. Daarom is de telling voor alle generaties vastgesteld. Zo heeft Jezus die dagen van Pesach tot de 50^e dag geteld. En Hij wist, opgevaren naar de hemel, ook hoe zijn Joodse discipelen die dagen telden; dat zij zich daar in Handelingen 2 als het ware weer onderaan de Sinaï bevonden om het Woord van boven, van de Bruidegom te ontvangen. Teksten uit Hooglied klonken daarbij opnieuw: Hij kuste mij, met de kussen van zijn mond. Tot de dag van vandaag blijven veel vrome Joden de nacht die eraan voorafgaat op, om Tora te studeren, om in het morgenlicht de Eeuwige te ontmoeten; daarom zij ze er daar in Handelingen 2 waarschijnlijk ook al vroeg bij.

Waarom 'in de woestijn'?

Rabbijn Aschkenasy vertelt het zo: 49 dagen tellen we van 'trekken door de woestijn'. Via '49 poorten van omkeer' reinigen wij ons iedere dag weer verder van wat er aan smetten van het verleden aan ons mocht kleven. 'Wij'; want wat beschreven wordt is het grondmodel voor elke verlossing voor ieder mens. Ieder van ons kent zijn/haar eigen 'Egypte', zijn/haar eigen Uittocht, en zijn/haar eigen woestijntocht. En hopelijk ook ieder zijn/haar eigen Sinaï waar een nieuwe toekomst begint. Zó niet nog eens. Niet nog eens slaven van dat verlamdend verleden; niet nog eens slaven van die funeste begeerten of van die doodlopende manieren van denken. Maar de weg van die fysieke of psychische bevrijding loopt door de woestijn. De woestijn reinigt ons en confronteert ons met onze eigen essentie; al zou die woestijn ook de wachtkamer van de psycholoog of van een ziekenhuis zijn.

Waarom komt de Tora tot ons in de woestijn, bemidbar? Weer die vraag. Het zit in onze naam zegt Rabbi Loew - bekend geworden onder de naam Maharal van Praag. Hij zegt: wij heten Adam, en die naam is ontleend aan adama - aarde. En zo lang de mens geen Tora heeft, is hij nog een woestijn, waar geen eetbare gewassen groeien en alles wildgroei is. De mens heet Adam, omdat hij net als de adama alleen nog maar in potentie bestaat, zolang hij de Tora niet heeft ontvangen; hij is dan nog ongecultiveerd. In en met de Tora krijg je je eigen naam en roeping.

De tocht door de woestijn, tussen Pesach en Sjavoe'ot, is vol van crisis-situaties; van terugverlangen naar oud-gedrag, vleespotten van vroeger, angst voor de toekomst. Maar als Mozes in zo'n situatie bijna wanhoopt aan de toekomst van

het volk, zegt God hem: Ik ben er, vlakbij, vlak voor je, en er volgt water uit de rots. Een Joodse uitleg van die passage zegt: op iedere plaats waar je voetsporen ziet van voorgangers, pelgrims voor jou uit, daar ben Ik vlakbij. Zelfs het zand van de woestijn draagt de adem van Gods Aanwezigheid in de sporen van mensen die je voorgingen. En ieder die deze weg gaat, herkent in de ervaring van een ander soms zo'n voetstap in het zand en weet dan dat hij niet alleen is.

En uit die gedachte ontstaat dan nóg een antwoord op de vraag: waarom in de woestijn? Namelijk: omdat de woestijn van iedereen is. Aschkenasy: Het feit dat Israel juist in dit niemandsland, ver van het land van zijn eigen bestemming, de Tora ontvangt, leert dat de Tora voor de hele mensheid bestemd is. Israels ervaring is het model voor de ervaring van elk mens op zoek naar waarachtigheid.

In hoeveel gesprekken met mensen onderweg heb ik op die manier niet gesproken over de tocht door de woestijn? En tegelijk: hoevelen hadden niet dáár – op de plek die je uit jezelf nooit zou zoeken, in het dal (Ps. 23!) – een ervaring van Godsnabijheid.

En in dat kader past dan ook de Joodse feestrol van Pinksteren, het boekje Ruth. In Joodse kontekst eigenlijk een verbluffend verhaal. Immers: in een andere woestijn, ver van het eigen land en het eigen volk, is daar een Joods gezin 'verzand'. En het is Ruth, de Moabitische, meisje uit de heidenvolken die via en met dit gezin haar bestemming vindt. Maar hoe kon dat gebeuren? Want wat heet 'meisje uit de volken'? Zij is uit Moab! En God zelf zegt toch in zijn woord: nooit of te nimmer zullen de Moabieten tot de dienst van de Eeuwige worden toegelaten; omdat ze u op uw tocht uit Egypte niet hebben voorzien van voedsel en water (Deut. 23:4). Dit woord van God gaat nog wel iets verder dan: 'Ezau heb ik gehaat' – woorden waarbij wij zo gauw iets concluderen van 'voor eeuwig afgeschreven dus'. Maar nee; zo is de God van Israel dus niet. Heel anders dan haar voorouders deed biedt Ruth haar Joodse schoonmoeder steun op weg naar huis, verwarmt en verzorgt haar. Zo corrigeert, reinigt zij als het ware haar eigen woestijn, haar verleden; doet zij wat haar eigen volk eertijds verzuimde. En het wordt haar tot gerechtigheid gerekend! En de toekomst die daarmee voor haar opengaat is nauwelijks te vatten: zij, de Moabitische, wordt immers de overgrootmoeder van koning-messias David. Dwars door de aanvankelijke woorden van God heen: nooit of te nimmer.

Ruth - in de feestrol van Pinksteren - is de belichaming van de Joodse droom dat eens de volkeren zich aan Sion zullen oriënteren en zo deelgenoot worden van de lessen van de Tora, en van de Tien woorden, die voor alle volken in de woestijn – bemidbar – gegeven zijn. Mensen kunnen veranderen. Mensen kunnen zich bekeren. Dat wordt geloofd in Israel! Dat wordt gehoopt op Pinksteren; op die eerste pinksterdag daar bij de Sinai al waar – naar Joodse traditie – de Tien Woorden geklonken hebben in alle talen opdat ieder zou verstaan in zijn eigen dialect.

Natuurlijk, woorden kunnen slijten; normwoorden kunnen worden tot cliché's. Het overkomt ons als kerk ook. Dus wie weet hoe ver deze grondbetekeningen al weg waren voor de discipelen en feestgangers in Handelingen 2? Maar geloof maar dat alle betekenissen van Pinksteren, Sjavoe'ot, hen weer helder voor de geest kwamen toen vuur en wind hen van boven tegenkwamen. En als in Handelingen 10 de Heilige Geest zich ook over de heidenen uitstort, dan weten

en geloven ze dat de ongelofelijke toekomst die altijd al voorzien was nu is aangebroken. Dan weten ze dat de vendels van Israel worden aangevuld met miljoenen binnen en buiten Israel die één worden rondom de 'Woning' in hun midden, het vleesgeworden Woord, de Zoon van David. Wat Lo-Ammi, Niet-mijn-volk heette – of het nu binnen Israel was of omdat het Moab of Ezau heette – zal Ammi, Mijn-volk heten. En zij allen gaan rondom deze Zoon, deze tabernakel Gods, door de woestijn van het leven op weg naar het beloofde land.

Er werd geteld in de woestijn vertelt Sidra Bemidbar; heel precies, alle vendels. En de som was toen nog meetbaar. Maar Hosea vertelt al dat dat nog anders wordt. 'Eens zullen de kinderen van Israel talrijk zijn als zandkorrels aan de zee, die niet te meten en niet te tellen zijn; [...] achter één Leider aan.' Die toekomst lijkt soms ver weg. Hosea weet van nieuwe ballingschappen omdat men God niet dient. Maar hij kent ook het geheim van de woestijn, elke keer als Israel, elke keer als een mensenkind daarin wordt geleid. Nogmaals: je zoekt die plek niet uit jezelf. Maar zo vaak gebeurt het juist daar: de HEER is bij mij. 'Daarom zal ik haar meelokken naar de woestijn en dan zal Ik tot haar hart spreken'. 'En zij zal mijn liefde beantwoorden als in de tijd van haar jeugd, als op de dag dat zij wegtrok uit Egypte'. Achter u en jou en mij ligt de Rode Zee; je doop. Tel nu je dagen in de woestijn, weet wat te doen. Johannes de Doper – bemidbar – omschrijft die tijd als tijd om je te reinigen, tijd om je te bekeren. Om tot een zegen te zijn, om op te komen voor de armen. En dan is Hij, is het Koninkrijk nabij. Wie dan uitzielt naar de Geest, wie dan waarachtig God zoekt – Hij kuste mij met de kussen van zijn mond – die zal Hem ook vinden. Tesa-men met velen. Honderdvierenveertigduizend vertelt Openbaringen, en vervolgens: een onafzienbare menigte. Waar komen die vandaan?, vroeg de oudste. Uit de woestijn. Uit de verdrukking, uit grote verschrikkingen. Maar nu: Hij die op de troon zit zal bij hen wonen; en het Lam zal hen hoeden; en God zal alle tranen van hun ogen wissen. De Filistijn, de Tyriër, de Moor, de Moabiet, de Germaan, de Saks: zij allen wonen in Sion. De aloude beloften aan Israel zijn en worden in Jezus Christus ja en amen, door de kracht van de Heilige Geest. Pinksteren. Wij staan onderaan de Sinai; en laten ons kussen door de Heilige, in vuur en wind, in het Woord dat ons aanspreekt en ontvangen: leven.